

Nova Lleida: pensament polític i antifranquisme en el PSUC de Lleida (1971-1974)

Marc Macià Farré

Albert Royo Campo

Universitat de Lleida

Facultat de Lletres

Departament de Comunicació

i Periodisme Audiovisual

Plaça de Víctor Siurana, 1

25003 Lleida

marcmaciafarre@historia.udl

catalbertrc91@gmail.com

RESUM: La publicació *Nova Lleida* (1971-1974) fou l'òrgan d'expressió del PSUC lleidatà a les acaballes del franquisme. L'article vol oferir una anàlisi del pensament polític i intel·lectual reflectit en les seves pàgines. El text se centra en les aportacions pel que fa a les bases ideològiques i les línies estratègiques d'acció, l'activisme polític i el moviment sindical, el pensament econòmic i, finalment, l'acció local.

PARAULES CLAU: Lleida, Nova Lleida, PSUC, antifranquisme, comunisme, Catalunya.

Nova Lleida: political thought and anti-Francoism
in the Lleida branch of the PSUC (1971-1974)

ABSTRACT: The publication *Nova Lleida* (1971-1974) served the PSUC party's Lleida branch in the final years of Francoism. This article seeks to analyse the political and intellectual thought reflected in its pages. The text focuses on those contributions that addressed ideological foundations and strategic lines of action, political activism and the trade union movement, economic thought and, lastly, local action.

MACIÀ, Marc; ROYO, Albert (2017), «*Nova Lleida*: pensament polític i antifranquisme en el PSUC de Lleida (1971-1974)». *Cercles. Revista d'Història Cultural*, 20, 101-126. ISSN: 1139-0158. ISSN-e: 1699-7468. DOI: 10.1344/cercles2017.20.1004. Data de recepció: 3/4/2017. Data d'acceptació: 8/5/2017.

KEYWORDS: Lleida, Nova Lleida, PSUC, anti-Francoism, communism, Catalonia.

Introducció

A l'hora d'estudiar les bases de la transició postfranquista, analitzar el pensament polític de l'oposició al règim esdevé un element clau. Malgrat les difícils circumstàncies individuals i col·lectives que configuraren l'antifranquisme, aquest fou capaç d'elaborar un corpus intel·lectual que, a la pràctica, va ser la base del seu discurs polític, el més destacat del qual fou, a Catalunya, el del PSUC. Com assenyalen Carme Molinero i Pere Ysàs,

[...] les raons de l'arrelament del PSUC en franges àmplies de la societat —entre els sectors més actius, evidentment— no s'han de cercar en la ideologia sinó en la relació que va ser capaç d'establir amb les persones i els col·lectius amb major disponibilitat per a mobilitzar-se per reivindicacions socials o directament contra la dictadura.¹

El present article vol ser una anàlisi del pensament polític reflectit en les pàgines de *Nova Lleida* en les seves vessants més destacades i intel·lectualment elaborades. El text vol oferir una visió inèdita del PSUC a les Terres de Ponent, ja que se centra en l'estudi de la seva publicació més emblemàtica, de la qual mancava un treball que clarifiqués amb major precisió el pensament polític i intel·lectual que s'hi reflectia.

L'estudi del PSUC en el ponent català bàsicament l'ha dut a terme Antonieta Jarne en les seves obres, sobretot a *L'oposició al fran-*

¹ Carme MOLINERO i Pere YSÀS, *Els anys del PSUC. El partit de l'antifranquisme (1956-1981)*, Barcelona, L'Avenç, 2010, p. 8.

quisme a Lleida i en el més recent *El PSUC a les terres de Lleida, 1936-1986*.² Jarne ofereix una anàlisi completa del partit durant els anys del franquisme i la Transició, on l'interpreta com un moviment polític amb gran implantació social, especialment a través de l'associacionisme, el sindicalisme i la universitat, i considera que la seva decadència sobrevingué a causa de les lluites fratricides que tingueren lloc en el seu interior.

Pel que fa a *Nova Lleida*, estigué emmarcada en un context propi de publicacions antifranquistes i lligada, en part, a la contracultura juvenil, ja que els seus principals redactors eren periodistes joves vinculats al PSUC.³ En aquest sentit, el factor generacional esdevé un element clau per entendre les motivacions i els interessos que hi havia darrere dels articles de la publicació comunista i que evidencien certa bretxa d'edat entre sectors intel·lectuals dins del partit.

Com ja va explicar en el seu moment Antonieta Jarne, la idea de crear *Nova Lleida* sembla que fou de Glòria Moreno, catedràtica de llengua i literatura d'institut, i els principals redactors foren Magda Ballester, Josep Maria Juvillà⁴ i, més espontàniament, Lluís Claverol, Montserrat Torres i Maria Àngels Macaya. Jarne explica que «Juvillà feia els clixés, Vicente Andreu Serna els passava per la multicopista, Francisco Pérez (*Peque*) era qui s'encarregava de la distribució als respectius responsables de cèl·lula i Figueras era qui coordinava els

2 Vegeu Antonieta JARNE, *L'oposició al franquisme a Lleida*, Lleida, Pagès, 1998, i Antonieta JARNE i Pau JUVILLÀ, *El PSUC a les terres de Lleida, 1936-1986*, Lleida, Pagès, 2014.

3 Vegeu Carles FEIXA i PÀMPOLS, «La premsa juvenil a Lleida (1931-1989)», a *Miscel·lània: Homenatge a Josep Lladonosa*, Lleida, Institut d'Estudis Ilerdencs, 1992, p. 651-681.

4 Josep Maria Juvillà Aige (Lleida, 1948) fou un enginyer i empresari lleidatà. De jove s'implicà políticament en el PSUC, sota el pseudònim de *Manel*, on participà en l'elaboració de la publicació *Nova Lleida*, de la qual va ser redactor, en la formació d'un grup destinat a influir en l'exèrcit durant la seva etapa a les milícies i en càrrecs orgànics com el de secretari d'organització. Vegeu A. JARNE i P. JUVILLÀ, *El PSUC a les terres de Lleida, 1936-1986*, op. cit., p. 126-128.

diferents punts».⁵ Des d'un punt de vista socioeconòmic, la disparitat de perfils de classe representava l'aliança heterogènia que fou el PSUC; així, mentre que Ballester i Juvillà eren joves universitaris de classe mitjana, Serna i Pérez provenien de la classe obrera i de l'entorn de Comissions Obreres (CCOO).

A continuació farem una anàlisi dels principals plantejaments ideològics que es poden observar dins de *Nova Lleida*, sempre tenint en compte la dificultat de saber qui els escrigué —evidentment, no estaven firmats— i quin posicionament exacte reflectien dins de l'heterogeneïtat que ja per si mateix tenia el PSUC de Lleida.

Base ideològica i línies estratègiques d'acció

Als anys setanta, el PSUC assumia el paper central del moviment antifranquista i de la lluita per les llibertats democràtiques a Catalunya, als quals subordinava la doctrina i els dogmes històrics del partit i del comunisme ortodox. Aquesta reorientació tàctica i estratègica —dirigida a esdevenir una organització de masses per guanyar-se l'espai públic— va propiciar un augment de la militància jove de profunda convicció antifranquista i democràtica —que engrèixà i expandí d'arrel l'activisme polític d'oposició—,⁶ a la qual «oferia de sentir-se part d'un projecte eficient de lluita contra la dictadura, que necessitava el seu compromís en un marc d'iniciativa civil».⁷

En aquest marc, *Nova Lleida* apareix per fer evident la «clara voluntat de superar les característiques d'una simple premsa de par-

⁵ *Ibidem*, p. 125-126.

⁶ *Ibidem*, p. 122-123; A. JARNE, *L'oposició al franquisme a Lleida*, *op. cit.*, p. 256-258.

⁷ C. MOLINERO i P. YSÀS, *Els anys del PSUC. El partit de l'antifranquisme (1956-1981)*, *op. cit.*, p. 96.

tit per esdevenir una publicació oberta a la ciutadania»,⁸ amb una notable absència de consignes, i així guanyar-se el suport i la compliatat de diversos sectors de l'oposició antifranquista lleidatana.

Tanmateix, és necessari copsar quina fou la base ideològica original del PSUC i en què diferia de la dels anys setanta. El partit, fundat el juliol del 1936, s'emparà en el VII Congrés de la Internacional Comunista (IC), la qual promulgava la unificació entre socialisme i comunisme en el partit únic del proletariat i a la qual s'autoadherí com a organització marxista antifeixista vinculada amb la lluita antifeixista internacional.⁹ Així, el PSUC pretenia unificar el socialisme i el comunisme catalans com a estímul per assolir la unificació dels homòlegs espanyols. Per tant, el concepte d'unificat, sinònim d'antifeixista, era l'essència axial d'un partit que també concebia els components nacionalista i marxista, si bé d'una manera més complementària.¹⁰

En definitiva, el PSUC no naixia comunista i no inicià la seva conversió al comunisme fins al març del 1938, quan el seu secretari general, Joan Comorera, tornà a Catalunya després d'haver estat a Moscou, a petició de la cúpula soviètica. Com a partit independent del Partido Comunista de España (PCE) —tot i les reticències i pressions d'aquest i de la IC—¹¹ fins a la dècada dels anys cinquanta, les lluites internes entre «comoreristes» i partidaris de la fusió acabaren amb l'expulsió de Comorera el 1949 i la subordinació del PSUC al partit espanyol, com a cloenda del procés de conversió

8 A. JARNE i P. JUVILLÀ, *El PSUC a les terres de Lleida, 1936-1986, op. cit.*, p. 125-126.

9 Josep PUIGSECH, *Nosalbres, els comunistes catalans. El PSUC i la Internacional Comunista durant la Guerra Civil*, Vic, Eumo, 2001, p. 44-45.

10 Josep PUIGSECH, «El peso de la hoz y el martillo: la Internacional Comunista y el PCE frente al PSUC, 1936-1943», *Hispania, Revista Española de Historia*, núm. 232, maig-agost 2009, p. 452.

11 Josep PUIGSECH, *Entre Franco y Stalin. El difícil itinerario de los comunistas en Cataluña, 1936-1949*, Barcelona, El Viejo Topo, 2009, p. 290; i Josep PUIGSECH, «El peso de la hoz y el martillo», *op. cit.*, p. 458-460.

comunista.¹² Així accedia el PSUC a la dècada dels setanta: completament assimilat al PCE i amb la determinació indiscutible de la doctrina comunista —si bé progressivament allunyada de la soviètica i temporalment i tàcticament subordinada a la recuperació de la democràcia.

Quant a la qüestió nacional, el PSUC fundacional defensava la unió o federació de repúbliques socialistes ibèriques, basada en la teoria marxista leninista de l'alliberament de les nacions oprimides, amb la qual era plausible vincular marxisme i nacionalisme.¹³ En aquesta línia, la constitució de la Junta Democrática de España fou celebrada pel PSUC amb enorme entusiasme «reconociendo en ella la única alternativa de gobierno, abierta y válida, capaz de garantizar el retorno de la soberanía popular a las distintas naciones de España».¹⁴ Des de *Treball*, l'òrgan central del partit, es manifestava que «Catalunya és una nació i el P.S.U.C. defensa tots els drets del poble català en tant que nació. Quan el P.S.U.C. parla del dret del poble català a l'autodeterminació, ho fa sense cap restricció». No obstant això, apostava pel restabliment de l'Estatut del 1932 com a pas previ fonamental per a l'exercici d'aquest dret i, un cop restablerta l'autonomia, propugnaria la federació dels pobles hispànics.¹⁵

És necessari analitzar com el republicanisme i el nacionalisme, pilars bàsics de la naturalesa fundacional del partit, desapareixen dels seus plantejaments ideològics, polítics, socials i culturals, cabdals durant el tardofranquisme. Així mateix, les citacions anteriors són les úniques que apareixen a *Nova Lleida* sobre la qüestió catalana i la recuperació dels drets propis del poble català, així com sobre la plurinacionalitat d'Espanya.

¹² *Ibidem*, p. 475-476.

¹³ J. PUIGSECH, *Entre Franco y Stalin*, *op. cit.*, p. 40-41.

¹⁴ *Nova Lleida*, núm. 16, agost-setembre de 1974, p. 3.

¹⁵ *Ibidem*, p. 3-4.

És molt significatiu que el partit modifiqui la terminologia i el vocabulari amb què es dirigeix als seus simpatitzants i militants: ja no parla de repúbliques socialistes, sinó de federació de pobles; ja no es refereix a pobles ibèrics, sinó a hispànics, etc. Aquesta alteració discursiva és l'eina, conscientment emprada i dirigida a tota la ciutadania, amb la qual vol encapçalar el nou moviment de masses que sorgeix de la lluita antifranquista. Així mateix, com que percep l'Assemblea de Catalunya com l'òrgan canalitzador de la voluntat nacional dels catalans —realitat inaccessible sense una democràcia plurinacional—, reivindica la formació d'un govern provisional, l'amnistia per als presos i exiliats polítics, i les llibertats polítiques per celebrar eleccions a les Corts Constituents i decidir el futur polític d'Espanya.¹⁶

En efecte i paral·lelament a la conscienciació respecte a la desintegració real del règim, «també va ser distint el llenguatge amb què el PSUC es relacionava amb els seus militants i simpatitzants».¹⁷ Això mostrava dues realitats palesades a *Nova Lleida*: primerament, en concebre la desaparició del franquisme com una realitat imminent, calia expandir el rol del partit com a conductor del moviment d'oposició democràtica, que ja esdevenia un moviment de masses, i preparar-lo per al postfranquisme; simultàniament, es palesava la dissensió discursiva existent en el periòdic des dels seus inicis.

En altres paraules, *Nova Lleida* no dotà d'homogeneïtat formal el seu discurs, fet que, a més de ser fruit de la situació de clandestinitat i de la manca de seguretat i recursos que garantissin la mecanització del periòdic, es relacionava íntimament amb la polarització ideològica estratègica de la militància entre els ortodoxos —que redactaven els articles i les notícies més vehements i exacerbats, majoritàriament de crítica política— i els heterodoxos, sobretot de la nova fornada

16 *Nova Lleida*, núm. 2, octubre de 1971, p. 5-6.

17 C. MOLINERO i P. YSÀS, *Els anys del PSUC, op. cit.*, p. 103.

activista i antifranquista —que tractaven temàtiques d'interès social, ciutadà, quotidià, de justícia social, sense càrrega doctrinal comunista—. Això sovint revelava i exterioritzava contradiccions conceptuals i discursives sobre qüestions o notícies similars o relacionades, tractades a *Nova Lleida*.

Quant al republicanisme psuquista, *Nova Lleida* només hi apel·là per denunciar que

[...] la dictadura franquista y su cómica monarquía han quemado todas sus cartas. No puede ofrecer ninguna alternativa para prolongar sus 35 años de represión y explotación del pueblo. A este régimen sin salida el PUEBLO OPONE, a través de sus acciones, un cambio democrático: ACABAR CON LA DICTADURA. [...] FUERZAS DE LA OPOSICIÓN, SIMPATIZANTES Y MILITANTES DEMOS LA ALTERNATIVA AL RÉGIMEN. ¡¡A LA HUELGA GENERAL Y A LA ASAMBLEA DE CATALUÑA!! ¡VIVA LA REPÚBLICA!¹⁸

Aquesta reflexió, de to vehement, probablement va ser redactada pel sector ortodox del partit, que defensava de posar fi a la dictadura mitjançant una determinació ferma. En aquest cas, la contundència del discurs és clara, i també la visió instrumental de la vaga general i de les mobilitzacions actives.

Certament, doncs, el PSUC equiparava el republicanisme amb la democràcia, sabedor que 1) no tothom preferia la república com a sistema postfranquista i 2) calia cercar la majoria de suports i de mobilització entorn d'aquells grans conceptes transversals. Per tant, si bé no renunciava a l'anhel republicà, el projecte politicoideològic prioritzava la recuperació democràtica per sobre del republicanisme —i també del socialisme—, perquè entenia que sense la primera seria impossible discutir sobre la resta.¹⁹ En aquest sentit, els líders del PSUC apostaven perquè l'hegemonia del moviment no recaigués

¹⁸ *Nova Lleida*, núm. 2, octubre de 1971, p. 5-6.

¹⁹ C. MOLINERO i P. YSÀS, *Els anys del PSUC*, op. cit., p. 85.

sobre el partit, sinó que «les línies d'actuació aprovades de forma unitària respongessin de forma general a la seva concepció de lluita per la democràcia».²⁰ Era imprescindible, doncs, evidenciar que el centre de decisió real se'l disputaven i el comandaven les pròpies masses,²¹ quelcom bàsic per assegurar l'èxit de la mobilització.

Per altra banda, les problemàtiques tractades pels més heterodoxos, menys ideologitzats i doctrinaris, estaven relacionades, per exemple, amb la manca d'habitatges populars a Lleida, entre d'altres. Si analitzem la crítica, queda palès un discurs de denúncia —de contingut contundent, de classe i sociopolíticament compromès— de la manca d'habitatges assequibles per al gruix dels lleidatans:

Els capitalistes van augmentant progressivament el preu de les vivendes, a mida que la classe obrera consolida les seves reivindicacions laborals. Si guanyen mes també podran pagar més, raona la burgesia. És la llei de la oferta i la demanda del capitalisme. La relació entre els sous que guanya la gent i el cost de les vivendes segueix mantenint-se igual. [...] Les lleis del capitalisme diuen: per aquella gent que no té diners, no cal fer les vivendes, per que no les poden pagar, no és negoci. [...] Per una societat més justa, més humana. Per la democràcia i el socialisme.²²

Aquest discurs, amb el tracte i l'enfocament quotidià atorgat a conceptes propis de la idiosincràsia comunista —com justícia social o economia redistributiva—, esdevenia molt més intel·ligible i comunicatiu que no pas el de la línia doctrinalment més hermètica del partit. Les denúncies dirigides a problemàtiques ciutadanes i municipals en el si de la lluita per la democràcia mostren la línia discursiva i estratègica del sector més heterodox del partit, entre el qual es trobava la periodista Magda Ballester. Esdevé, doncs, un discurs que

20 *Ibidem*, p. 132.

21 *Ibidem*, p. 107 i 120.

22 *Nova Lleida*, núm. 3, febrer de 1972, p. 9.

cerca la complicitat dels antifranquistes i demòcrates no comunistes —i no forçosament obrers i camperols, que poden defensar o acceptar les demandes de justícia social, les llibertats polítiques i democràtiques i la redistribució de la riquesa. La rotunditat amb què conclou la crítica fixa perfectament, primer, quina és la raó de la lluita que promou el partit i quina és l'única via per assolir-la, i després aclareix l'ordenació de tot el procés: per a la justícia social cal democràcia, i per perfeccionar la democràcia cal el socialisme.

En efecte, l'interclassisme i l'heterogeneïtat del partit aporten nous elements per a un debat polític més basat en l'anhel democràtic que en el dogmatisme comunista, i li atorguen una força i una disponibilitat incomparables amb les de cap altre partit.²³

Aquestes discrepàncies també existiren en relació amb la Unió de Repúbliques Socialistes Soviètiques (URSS). Si bé la militància més ortodoxa veia com una simbiosi inqüestionable la relació amb els soviètics, la més jove, heterodoxa i escèptica, s'hi oposava i no percebia «que la crítica d'una actuació de l'Unió Soviètica sigui fer anti-sovietisme quan aquesta crítica és feta dintre d'un context de compromís en la lluita per l'edificació del comunisme. Nosaltres sabem que és la lluita de les masses la que fa possible aquest tipus de publicacions».²⁴ Amb tot, el definitiu distanciament del PCE i del PSUC envers Moscou afavorí el «reclutament» de noves capes militants i el desmantellament de la propaganda anticomunista del règim.²⁵

Si bé *Nova Lleida* no es pronuncià sobre la relació amb l'URSS, sí que reiterà la voluntat d'unitat de «todos los grupos que desean un cambio democrático, dejando muy claro que nuestro objetivo final es el socialismo», i advertí que únicament seguirien el ritme que exigis-

23 A. JARNE, *L'oposició al franquisme a Lleida*, op. cit., p. 240 i 246-247; C. MOLINERO i P. YSÀS, *Els anys del PSUC*, op. cit., p. 83-85.

24 *Nova Lleida*, núm. 1, agost de 1971, p. 4.

25 C. MOLINERO i P. YSÀS, *Els anys del PSUC*, op. cit., p. 140-141.

sin les masses.²⁶ En definitiva, remarcava que la unitat de l'obrerisme sota el bressol de CCOO —futur sindicat de la classe treballadora— era necessària per satisfer les reivindicacions politicoeconòmiques d'aquesta classe, a causa de la unitat del bloc capitalista i que «la satisfacción más importante de cualquier régimen político de tipo capitalista, es ver que la clase obrera está dividida».²⁷

Activisme polític i moviment sindical

En aquesta línia, la politització del moviment obrer i la repressió politicosocial del règim afavoriren un entramat de solidaritats que incentivà l'articulació, a Lleida, d'un activisme d'oposició combatiu en els terrenys sociolaboral i polític. Aquest, aixoplugat per CCOO, proporcionà al PSUC el paper central de l'obrerisme en la punta de llança del moviment antifranquista:²⁸

[...] un espai on es podia guanyar terreny al règim; [ja que] la repressió s'havia anat fent intolerable per a sectors cada cop més amplis i això possibilitava que [...] s'incorporessin a la mobilització contra la dictadura.²⁹

Així doncs, des de principis dels setanta l'estratègia del PSUC fou fer un salt qualitatiu que permetés rearticular el teixit social del país atorgant un paper primordial a les associacions de veïns, les quals considerava l'eix del desenvolupament de la democràcia política i social pel seu caire assembleari, participatiu i obert.

26 *Nova Lleida*, núm. 4, març de 1972, p. 2.

27 *Nova Lleida*, núm. 9, octubre de 1972, p. 3-4; núm. 7, agost de 1972, p. 2-3; núm. 10, novembre de 1972, p. 7.

28 A. JARNE i P. JUVILLÀ, *El PSUC a les terres de Lleida, 1936-1986*, op. cit., p. 129-134 i 145.

29 C. MOLINERO i P. YSÀS, *Els anys del PSUC*, op. cit., p. 138-139.

Per als comunistes, «[e]l moviment urbà va ajudar de forma notable a la recomposició del teixit social, (re)construint la identitat dels habitants de la ciutat com a subjectes de drets, a més de subjectes col·lectius amb propostes autònomes que afectaven el model de ciutat». ³⁰ Igualment, el salt endavant que s'estava produint quant a mobilització social era entès «com un instrument de la lluita obrera, no com una finalitat organitzativa». ³¹ No obstant això, calia que les masses adoptessin una major combativitat per guanyar l'alternativa democràtica: 1) eixamplar i engrandir les principals accions i reivindicacions, passar d'esdeveniments a petita escala a fets de major escala; 2) saber anar de menys a més, dosificant les accions i emprant vies legals; 3) desenvolupar la coordinació de diferents moviments sense precipitar-se i col·laborar amb les diverses tendències; 4) augmentar la combativitat amb labor política i amb accions que incitesin les masses a lluitar a través de la seva pròpia experiència; 5) aprofitar l'espontaneïtat de la conjuntura; 6) popularitzar els objectius del Pacte per la Llibertat. ³²

En definitiva, la solidaritat i la unitat de tots els sectors antifranquistes i demòcrates —pertanyessin o no al món socialista o comunista o, fins i tot, a la classe obrera i treballadora— eren imprescindibles per enfortir i eixamplar el moviment social antifranquista, i el PSUC com a rector d'aquest. Paral·lelament, el partit reafirmava la seva orientació autènticament revolucionària i assegurava que el Pacte per la Llibertat no significava renunciar al seu ideari, sinó que allò veritablement revolucionari en aquells moments era conquerir la democràcia amb tota l'oposició antifranquista, construint una revolució política. ³³

³⁰ *Ibidem*, p. 154.

³¹ *Ibidem*, p. 90-91.

³² *Nova Lleida*, núm. 11, gener de 1973, p. 6-8.

³³ *Nova Lleida*, núm. 1, agost de 1971, p. 1; núm. 5, maig de 1972, p. 6.

Un dels sectors incorporats a la mobilització i a la lluita fou l'estudiantil —plural i transversal, però mobilitzat activament per l'educació i les llibertats democràtiques—, des del qual es considerava el PSUC «un Partido que no solo es espectador de la crisis ideológica y política de una sociedad e interviene desde fuera, sino que vive en su seno toda la riqueza del debate político-ideológico nacional y lo manifiesta en su expresión más política, la que le permite su condición de Partido revolucionario».³⁴ Així doncs, els comunistes aconseguiren conscienciar, polititzar i mobilitzar l'antifranquisme català, dotant-lo d'una base ideològica i estratègica que el nodrís en l'activisme i el combat. Només així esdevindria un moviment de masses, i només així el PSUC es consolidaria al capdavant d'aquest, aprofitant la reorientació de la seva acció i el seu discurs sense que aquesta afectés el seu caràcter revolucionari.

El pensament econòmic

La necessitat imperant d'un règim democràtic escollit per sufragi universal, la unitat màxima de les forces democràtiques, la unitat del moviment obrer i la consecució del socialisme com a únic sistema viable per al desenvolupament econòmic del poble espanyol i dels seus treballadors, eren les bases de la lluita econòmica del PSUC.³⁵

En política exterior, quant a l'ingrés al mercat comú (MC) i a la Comunitat Econòmica Europea (CEE), *Nova Lleida* es refermà contra ambdues institucions, com a filles de la política nord-americana de setge envers l'URSS, «como instrumento de lucha de los trusts norte-

34 C. MOLINERO i P. YSÀS, *Els anys del PSUC*, op. cit., p. 165.

35 *Nova Lleida*, núm. 1, agost de 1971, p. 2; núm. 3, febrer de 1972, p. 9-11; núm. 6, juny de 1972, p. 6; núm. 7, agost de 1972, p. 8; núm. extra, agost de 1972, p. 5; núm. 14, gener de 1974, p. 3.

americanos y europeos contra el Movimiento Obrero y el “peligro” comunista, como un intento de adecuación del capitalismo al crecimiento de las fuerzas productivas que reclaman —y reclaman cada día con mayor fuerza— unas relaciones de producción socialistas». ³⁶

El PSUC reclamava la fi dels monopolis per conquerir la independència economicopolítica de la classe obrera i una autèntica Europa democràtica i unida avançant cap al socialisme, la llibertat i el pacifisme. Però a Espanya prioritjava el restabliment democràtic per sobre de l'oposició a la CEE, qüestió futurible que havien de dirimir «las instituciones surgidas del ejercicio de la soberanía popular». ³⁷ Per tant, el partit entenia que en aquelles circumstàncies la solució passava per poder tractar en igualtat de condicions amb la CEE. Per la seva banda, el PCE fixava l'estratègia associant-se amb el MC per cooperar en el desenvolupament de les estructures econòmiques de l'Estat a mesura que aquestes es renovessin i esdevinguessin prou competitives. Igualment, apostava per treballar conjuntament amb els socialistes i comunistes europeus, ja que «[n]o hay que olvidar que el M.C.E. es una institución capitalista, con la que tenemos que tratar, pero en la que cada medida a discutir será una verdadera batalla para defender los intereses nacionales». ³⁸

En efecte, *Nova Lleida* culpava el règim que «Espanya no pugui entrar en la CEE perjudicant, això, greument a la pagesia amb augments de preus, reduccions salarials, etc. [...] fins el dia què el poble unit conquereixi la seva llibertat, elegeixi les seves formes de govern i enderroqui definitivament el feixisme». ³⁹ Segons el periòdic, l'oligarquia econòmica i agrària espanyola condemnava el camp, els qui hi treballaven i els qui vivien de les seves riqueses. Així, aprofitant

³⁶ *Nova Lleida*, núm. 7, agost de 1972, p. 8.

³⁷ *Ibidem*.

³⁸ *Nova Lleida*, núm. 10, novembre de 1972, p. 6.

³⁹ *Nova Lleida*, núm. 8, setembre de 1972, p. 1-3.

tàcticament aquesta qüestió, la integració a la CEE era defensable —tot i que significava una manca d'independència econòmica del sector agrícola— en tant que era la pròpia naturalesa del franquisme la que impedia ser-hi. Aquesta realitat s'emprà com a mecanisme de pressió sobre el règim en pro de les llibertats democràtiques, ajudant que camperols i obrers assumissin que només amb aquestes es podria tractar en igualtat de condicions amb el capitalisme europeu.

En consonància, *Nova Lleida* «dedicà especial atenció als problemes de la classe treballadora i altres capes progressistes de la població i sobretot als problemes del camp lleidatà, base econòmica de la nostra província».⁴⁰ En aquest sentit, centrà les denúncies en Mercolérida,⁴¹ «trust estatal-capitalista per mitjà del qual [l'Estat] imposarà la seva llei en benefici propi i en contra dels nostres interessos»,⁴² i reivindicava unes polítiques econòmiques que afavorissin el sector agrícola, ja que «una immensa majoria de la població espanyola no pot adquirir-la [la fruita] pels seus preus astronòmics, mentre al pagès no li arriben ni a ser-li rentables els preus que li paguen».⁴³

Per combatre aquest ofec proposà la creació de cooperatives —dirigides per homes honrats i demòcrates que defensessin veritablement la pagesia davant dels comerciants, els intermediaris, l'aug-

40 *Nova Lleida*, núm. 1, agost de 1971, p. 1.

41 Constituint el 25 de maig de 1971, era el mercat en origen de porcí més important d'Espanya i un dels principals en el sector dels cereals, l'oví o el vaquí, entre d'altres. Funcionava com a intermediari en les transaccions entre productors agraris, comercials, indústries i operadors. S'encarregava també de transmetre la informació dels mercats, dels preus, de fomentar la normalització i la tipificació dels productes agraris i, en definitiva, de mantenir en constant relació tots els agents del sector agroalimentari. Vegeu Conxita MIR, Antonieta JARNE, Joan SAGUÉS i Enric VICEDO (dir.), *Diccionari biogràfic de les terres de Lleida. Política, economia, cultura i societat. Segle XX*, Lleida, Alfazeta, 2010.

42 *Nova Lleida*, núm. 3, febrer de 1972, p. 10.

43 *Nova Lleida*, núm. 6, juny de 1972, p. 1.

ment dels preus, etc.—⁴⁴ i òrgans de premsa propis des d'on pogués defensar, reivindicar i denunciar tot el que perjudicava el sector. Paral·lelament, segons el periòdic, les terres del Pla no oferien cap atractiu econòmic ni als autòctons ni als forasters, a falta d'una indústria pròpia forta que elaborés els productes del camp lleidatà. En aquesta línia, es reiterava que la solució només seria possible amb «un gobierno del pueblo, por el pueblo, donde los agricultores, obreros, intelectuales, y todo el mundo en general participe en la gestión de los intereses del país en provecho de los que trabajan».⁴⁵

A aquesta situació s'hi afegia el marc de crisi governamental política i econòmica, que, lluny de millorar, «provocará más emigración de familias leridanas hacia centros industriales que representen una garantía de seguridad. Provocará también el cierre de comercios y de pequeñas empresas que, hasta estos momentos, se nutrían de la economía agrícola. [...] Lógicamente correrán la misma suerte todos los sectores que se abastecían de ella».⁴⁶ Així mateix, es manifestava la inoperància i l'estat de deixadesa que vivia el polígon industrial del Segre, construït amb la promesa que seria el gran centre industrial de Lleida. Per enèsima vegada, *Nova Lleida* cridava els homes del camp —del cereal, de la fruita i de l'oli— a lluitar per les llibertats democràtiques que els havien de permetre alliberar-se «del aislamiento político y la configuración del régimen»,⁴⁷ que suposava un llast per a la seva economia i supervivència.

En definitiva, els comunistes sentenciaven que «la política agraria del régimen, entra en contradicción cada día más acusada con las necesidades objetivas del desarrollo del campo y de las explotaciones familiares, pequeñas y medianas, que constituyen la mayoría aplas-

44 *Nova Lleida*, núm. 17, octubre de 1974, p. 7-8.

45 *Nova Lleida*, núm. 6, juny de 1972, p. 6.

46 *Nova Lleida*, núm. 11, gener de 1973, p. 1.

47 *Nova Lleida*, núm. 15, juliol de 1974, p. 14.

tante de las empresas agrarias de Cataluña». ⁴⁸ Per contra, el PSUC proposava una reforma agrària per transformar profundament les estructures del camp, eixamplar la lluita per unes reivindicacions concretes (preus, organismes representatius, eliminació d'intermediaris, serveis mèdics i urbanístics, educació gratuïta i obligatòria fins als setze anys, etcètera), assentar la lluita per la revisió del líquid impossible i concretar irrefutablement la lluita per les llibertats democràtiques.

L'acció local

Sense cap mena de dubte, una de les principals iniciatives que el PSUC de Lleida encapçalà, i *Nova Lleida* contribuï a difondre, fou l'Assemblea de les Terres de Lleida (ATLL), que es va constituir el 7 de febrer de 1972 a l'església de Santa Maria de Balaguer a imatge de l'Assemblea de Catalunya. En l'acte fundacional hi van intervenir Joan Colomines, representant l'Assemblea de Catalunya, Enric Farreny, ⁴⁹ Magda Ballester i Ventura Margó. ⁵⁰ I hi van assistir perso-

⁴⁸ *Ibidem*, p. 15.

⁴⁹ Enric Farreny Martí (Lleida, 1920-1975) fou un pedagog i activista cultural lleidatà. Es casà amb l'escriptora Dolors Sistac Sanvicén i després de llicenciar-se en Filosofia i Lletres tingué una llarga i reconeguda trajectòria com a pedagog. Treballà a l'Acadèmia Martínez i fundà el Col·legi Sant Jordi de Lleida, destacat per la seva defensa de la catalanitat. Des de les seves classes de català exercí el seu activisme cultural. N'impartí al Sícoris Club i milità políticament a Pax Christi i a l'FNLC. Fou un dels impulsors de l'establiment de la delegació d'Òmnium Cultural a Lleida i col·laborà amb la revista *Labor*. Vegeu C. MIR, A. JARNE, J. SAGUÉS i E. VICEDO (dir.), *Diccionari biogràfic de les terres de Lleida*, op. cit., p. 163.

⁵⁰ Ventura Margó Vives (Terrassa, 1926), polític i administratiu, ingressà al PSUC als anys seixanta usant el sobrenom de Jordi. Va ser el corresponsal de Radio España Independiente (La Pirenaica) a Lleida i assistí a la constitució de l'Assemblea de Catalunya el novembre del 1971, així com a la constitució de l'Assemblea de les Terres de Lleida el febrer del 1972. El setembre del 1972 fou detingut en la caiguda dels seixanta-set de l'Assemblea

nes de perfils polítics diversos procedents de l'Alt Urgell, les Garrigues, la Noguera, el Pallars Jussà, el Segrià i l'Urgell, a més de representants de Comissions Obreres, Comissions Pageses, Joves Democràtics, Dones Democràtiques, el Front Nacional de Catalunya i el Partit Socialista Unificat de Catalunya.

L'Assemblea va fer públic un document on defensava els quatre punts emblemàtics de l'Assemblea de Catalunya i hi afegia dos punts programàtics més: constituir una comissió permanent de l'Assemblea de les Terres de Lleida integrada dins de la Comissió Permanent de l'Assemblea de Catalunya i proclamar que l'Assemblea tenia un caràcter obert a tota la ciutadania i als grups democràtics.

Malgrat que estava sota la influència predominant del PSUC, el 1974 l'ATLI estava formada per membres de l'FNCC, del PSUC, del Partit Carlí Català, del Partit Comunista d'Espanya (Internacional), de la Joventut Comunista del PSUC, de la Jove Guàrdia Roja, de Comissions Obreres, de Comissions de Pagesos, de l'Assemblea d'Estudiants Pro-Assemblea de Catalunya i per diversos intel·lectuals de perfil polític democràtic.⁵¹

En l'editorial del primer número ja s'indicava que un dels objectius de la publicació era mostrar un atenció especial als «problemes del camp lleidatà», i ho justificava adduint que «la manca de preus estables i remuneradors per els seus productes i d'una veritable reforma fiscal no solament perjudica a la pagesia sinó que repercuteix a

---

de Catalunya al convent de les escolàpies de Sabadell i ingressà a la presó Model de Barcelona. Va ser secretari polític del Comitè Local del PSUC fins al 1977 i membre del Comitè Central del 1968 al 1980. Entre el 1979 i el 1983 fou regidor a l'Ajuntament de Lleida pel PSUC, partit del qual deixà la militància el 1985. Ventura MARGÓ, *La lluita per la democràcia: Lleida 1960-1975. Records de Ventura Margó*, Lleida, Ajuntament de Lleida, 1992; C. MIR, A. JARNE, J. SAGUÉS i E. VICEDO (dir.), *Diccionari biogràfic de les terres de Lleida*, op. cit., p. 246.

51 A. JARNE i P. JUVILLÀ, *El PSUC a les terres de Lleida, 1936-1986*, op. cit., p. 150-158.

tota la població». ⁵² Aquesta atenció especial al camp lleidatà anà forta-ment lligada a la crítica política de l'obra dels darrers governs, tant de l'Ajuntament de Lleida com de la Diputació provincial.

Un exemple d'aquesta crítica fou l'afer de Mercolleida, ja esmen-tat anteriorment, on *Nova Lleida* adjudicà a l'Ajuntament de Lleida un paper especialment rellevant en el perjudici de la pagesia, ja que posseïa al voltant d'un 30% de les accions de l'entitat, davant de menys de l'1% que tenien els pagesos —i encara controlades, segon la publicació, per Blas Mola Pinto ⁵³ i Joan Maria Nadal Gaya—, ⁵⁴ i l'acusava de fer la feina bruta del Ministeri d'Agricultura. ⁵⁵

Sense dubte, un dels casos amb més rellevància local dels tractats per *Nova Lleida* fou l'anomenat assumpte Magda Ballester. Nascuda a Lleida el 1948, Magda Ballester Sirvent havia estat treballant de

52 «Editorial», *Nova Lleida*, núm. 1, agost de 1971, p. 1.

53 Blas Mola Pinto fou un industrial, propietari, polític i alcalde (1952-1957) de Lleida. Com a excombatent ostentà una situació privilegiada dins de la FET-JONS fins a la seva designació com a regidor de l'Ajuntament de Lleida el 1948, on va ser tinent d'alcalde de Transport fins al seu nomenament com a alcalde el 1952. Fou procurador a les Corts primer per elecció municipal (1952-1958), després com a conseller nacional del Movimiento (1961-1964) i finalment pel terç familiar (1971-1975). Mola representava els interessos dels grans propietaris del sector agrícola fruiter i presidí la Cambra Sindical Agrària i la Unió Territorial de les Cooperatives del Camp (UTECCO). A més, era membre del Caliu llerdenc i president del patronat de l'emissora diocesana de ràdio de Lleida. Vegeu Martí MARÍN, *Els ajuntaments franquistes a Catalunya: Política i administració municipal 1938-1979*, Lleida, Pagès, p. 508.

54 Joan Manuel Nadal Gaya (Barcelona, 1920 – Lleida, 2013) fou propietari agrícola i polític, germà de Santiago i Eugenio Nadal. Joan Manuel entrà en política sota el govern de Blas Mola, primer com a cap de cerimonial (1952-1957) i després com a director de la Fira de Sant Miquel (1965-1989). Sempre vinculat al sector agrari com a gran propietari agrícola que era, va ser conseller de Mercosa, Mercolleida, SA i Arilfruit, així com membre fundador i president de la Cambra Oficial Agrària de la província de Lleida (1970-1979). Durant la transició postfranquista fou senador per Lleida com a candidat de CC-UCD (1979-1982). A més, va ser president del Cercle de Belles Arts de Lleida i conseller numerari de l'IEI, i escriví nombrosos articles i llibres sobre art a Lleida. Vegeu C. MIR, A. JARNE, J. SAGUÉS i E. VICEDO (dir.), *Diccionari biogràfic de les terres de Lleida*, op. cit., p. 273.

55 «Mercolérida», *Nova Lleida*, núm. 1, agost de 1971, p. 3.

periodista en el *Diario de Lérida*, una publicació dependent del bisbat i de la qual fou acomiadada a causa dels seus articles crítics amb el model de ciutat i amb els greus problemes d'infraestructures i serveis que aquesta patia.⁵⁶ Òbviament, el fet que Ballester fos redactora de *Nova Lleida* influí en la visió política que oferia la publicació sobre el tema, però no per això era una visió menys ajustada a la realitat. Molt intel·ligentment, *Nova Lleida* parlà no només de l'assumpte, sinó que també, i sobretot, parlà de la cobertura mediàtica que tingué el tema fora de Lleida, criticant que, malgrat l'interès dels corresponsals, després la notícia no sortís publicada a Europa Press, Logos i Cifra, però, en canvi, sí que ho fes als diaris *Madrid*, *El Diario de Barcelona*, *El Noticiero Universal*, *Tele-eXpres*, *Pueblo* i *Le Monde*, la crònica del qual començava així:

Pour la première fois dans la déjà longue histoire de la presse espagnole, les lecteurs d'un quotidien se solidarisent avec un journaliste licencié par l'entreprise chargée de l'édition du périodique. Il s'agit en l'occurrence d'une jeune femme, Mme Magdalena Ballester, qui, récemment, a été mise fort poliment à la porte du *Diario de Lerida*, quotidien pour lequel elle travaille depuis un an et demi en qualité de rédactrice, Lerida, petite ville de Catalogne de quelque quatre-vingt mille habitants, possède deux quotidiens, l'un appartenant au Mouvement (ex-Phalange), l'autre étant le *Diario de Lerida*, de création relativement récente, qui est édité par Publicaciones Catolicas Ilerdenses, société anonyme, propriété de l'évêché.⁵⁷

A més, des de les pàgines de *Nova Lleida* s'acusà directament el bisbe Ramon Malla Call de mantenir deliberadament una actitud ambigua que jugava a favor del règim, especialment després de ne-

⁵⁶ «El asunto Magda Ballester», *Nova Lleida*, núm. 1, agost de 1971, p. 6.

⁵⁷ José-Antonio NOYAS, «Les lecteurs d'un quotidien prennent la défense d'un journaliste licencié», *Le Monde*, núm. 172, 12 de juliol de 1971.p. 5.

gar-se a rebre una comissió de periodistes de Barcelona que volia debatre sobre l'assumpte.

Un exemple força clar de la feina de Magda Ballester es pot copsar en articles com «Nova Lleida també va a Mangraners», on, des de l'anàlisi periodística, oferia una visió molt crítica de les deficients infraestructures i dures condicions de vida que es patien al barri. L'article se situa entre la crítica política, l'anàlisi objectiva i l'oferta de solucions, i cospa una realitat corpenedora: un barri sencer sense xarxa de clavegueram, tots els carrers sense paviment i les cases sense aigua corrent.⁵⁸

Evidentment, fou en l'àmbit estrictament polític local on *Nova Lleida* fou més crítica. Així, no van faltar referències a l'assumpte de les eleccions de procuradors a Corts del 1971, on es presentà la candidatura Coalició Democràtica, de Joaquim Arana i Joan Besa, amb plantejaments clarament democràtics, en contraposició amb la candidatura oficialista de Blai Mola i Joaquim Viola. La campanya electoral, especialment dura, com mostra el fet que la Guàrdia de Franco fins i tot va boicotejar un acte electoral d'Arana i Besa, finalitzà amb unes votacions en què es proclamaren guanyadors els candidats del règim, que deixaren en tercer i quart llocs els candidats de Coalició Democràtica. La singularitat de la situació fou qualificada des de les pàgines de *Nova Lleida* com un «hecho claro de represión que ni los 19.000 votantes de Arana y Besa ni el pueblo de Lérida pueden tolerar», i la revista mostrà la seva solidaritat amb els afectats.⁵⁹

En l'àmbit cultural i sempre en relació amb la cultura de Ponent, *Nova Lleida* proposà lectures o autors i fins i tot opinà sobre algunes de les publicacions que sortiren a la llum durant els seus anys d'existència. Per exemple, destaca la recomanació de *Testament a Praga*, de

⁵⁸ *Nova Lleida*, núm. 9, octubre de 1972, p. 8-9.

⁵⁹ *Nova Lleida*, núm. 2, octubre de 1971, p. 6. Glòria RUBIOL, *Josep Pallach i el Reagrupament*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1995, p. 92.

Teresa i Tomàs Pàmies, que qualificà com «una de les aportacions més riques a la literatura comunista de Catalunya i d'Espanya». En aquest sentit, l'article és una mostra de la visió heterodoxa del comunisme que es podia trobar en les pàgines de *Nova Lleida*, ja que el llibre oferia una visió crítica de l'URSS.⁶⁰

I pel que fa a l'educació, el context de la nova Llei d'educació franquista, fortament influenciada per l'Opus Dei, fou l'ocasió per a la crítica de l'actuació de Jordi Sirera Jené, catedràtic de Ciències Naturals de l'institut Màrius Torres i fotògraf —de fet, era el germà bessó de Ton Sirera—, ja que des de la llibreria Atlàntida, de la qual sembla que era un dels propietaris, ostentava una mena de monopoli de la distribució dels llibres de text de batxillerat de la província de Lleida i part de la d'Osca. *Nova Lleida* l'acusà directament de ser nomenat director del centre «pel procediment del dit».⁶¹

L'interès per l'educació local es mostrà fins al darrer número, on *Nova Lleida* denunciava que l'edifici dels germans maristes del carrer d'Anselm Clavé estava ocupat per la policia, en lloc de donar-hi l'ús universitari que, al cap i a la fi, era la condició a partir de la qual s'havia donat l'edifici. La reflexió política que es feia des de les pàgines de la publicació comunista era força clara:

La presència de persones no vinculades obertament al feixisme dins dels òrgans rectors de la província, lluny de democratitzar la vida ciutadana com pretenien fer veure, ens reafirma que si no es produeix un canvi de lleis, un canvi d'estructures, si no conquerim la democràcia, els interessos ciutadans continuaran en mans d'uns pocs i el bé comú continuarà essent una paraula buida.⁶²

60 «Testament a Praga», *Nova Lleida*, núm. 1, agost de 1971, p. 4.

61 «Llibres de text», *Nova Lleida*, núm. 1, agost de 1971, p. 4.

62 *Nova Lleida*, núm. 17, octubre de 1974, p. 11.

L'edifici del convent del Roser, on estava situada provisionalment la Facultat de Filosofia i Lletres, estava en molt mal estat de conservació i, de fet, els estudiants de Dret rebien les classes a l'edifici de l'Institut d'Estudis Ilerdencs (IEI). Aquesta darrera institució, a més, estava profundament identificada amb el règim franquista. Fundada el 1942 com a entitat pensada per socialitzar el feixisme a través de la cultura, l'IEI, a la pràctica, fragmentava els espais docents dels estudis universitaris intentant ocupar els seus marges acadèmics malgrat la poca qualitat científica de la majoria dels seus membres —amb excepcions notables com Josep Lladonosa, entre altres— i donar sortida al seu model institucional en decadència. És en aquest context que *Nova Lleida* i, en definitiva, el PSUC i l'oposició antifranquista, apostaven per l'enfortiment i la constitució definitiva dels estudis universitaris a Lleida, ja que consolidaven un model d'educació superior alternatiu a l'IEI i on, a més, hi havia un clar protagonisme d'intel·lectuals vinculats al partit, com Ramon Morell, Emili Junyent i Ricard Vinyes.

La interpretació del moment polític que fa *Nova Lleida* està lligada a la negació de la via reformista del règim franquista i a l'exigència d'una ruptura, també a escala local, amb les institucions i els òrgans de l'estat. Els autors del text deixen molt clar que, malgrat els canvis de persones directament lligades a una trajectòria feixista per d'altres amb millor imatge pública, la dictadura continuava la seva labor opressiva. En aquest sentit, l'octubre del 1973 la publicació ja advertia que «els Ajuntaments són un reflex a nivell local del règim» i que «l'alcalde es el dictador del municipi» el qual era «anomenat a dit al marge de la voluntat dels ciutadans». Ho il·lustrava dient que «els consellers municipals no tenen cap poder decisor, perquè l'alcalde té sempre tots els poders a les seves mans, inclús el de fer-los callar».⁶³

63 *Nova Lleida*, núm. 13, octubre de 1973, p. 4.

De fet, la denúncia del sistema polític local va ser una constant a les pàgines de la publicació comunista.

Conclusions

El naixement i la desaparició de *Nova Lleida*, en el marc del final de la dictadura i l'inevitable acabament de la lluita antifranquista, esdevingueren una de les accions de propaganda política més significades de la Lleida dels anys setanta.

Tanmateix, el balanç intel·lectual de *Nova Lleida* és ambivalent. D'una banda, oferí un espai de reflexió política al voltant del pensament comunista que representava el PSUC oscil·lant al mateix temps entre dos sectors de pensament —a voltes contraposats, com a mostra de les confrontacions estratègiques i d'acció internes que conviuen en el seu si—: l'heterodox, representat per les plomes de Magda Ballester i Josep M. Juvillà, i un de més ortodox, amb Ventura Margó com a màxim exponent. Aquesta interpretació —que, d'altra banda, és la que ofereix Antonieta Jarne— no és incompatible amb la presència de nombroses reflexions que feien complementaris ambdós pensaments i configuraven, així, una amalgama compacta.

L'univers propi que sorgí de les pàgines de *Nova Lleida* ens ofereix una visió políticament molt crítica a escala local, però certament més comprensiva amb la idiosincràsia i les pluralitats individuals que es podien donar a la Lleida dels anys setanta. L'Església, per posar un exemple força clar, no sempre fou interpretada com un element en favor del règim. En canvi, pel que fa a l'anàlisi global, el comunisme lleidatà s'esforça a difondre un missatge crític i idealista des del sector ortodox, compaginat amb unes dades precises i amb ofertes d'organització institucional o d'acció política determinades des del sector heterodox.

En l'àmbit dels valors cal destacar l'oblit constant del republicanisme com a ideologia i la reivindicació de conceptes més aviat lligats al pensament marxista i a l'obrerisme d'extrema esquerra. Aquests darrers conceptes, però, no sortien de la retòrica comunista i es deixà molt clar —i així s'explicità des de *Nova Lleida*— que a la pràctica els esforços i les consignes es dirigien a assolir la solidaritat i la unitat d'acció. Així, la solidaritat fou sovint reivindicada com a element cohesionador entre pobles i lluites que es creien compartides, per exemple, amb el poble gallec o amb els treballadors de la SEAT.

Finalment, la desaparició de *Nova Lleida* l'octubre del 1974 implicà, a la pràctica, la pèrdua d'un instrument de socialització del pensament i la ideologia del PSUC dins de l'ampli espai polític que ocupava i el seguia, fet que, d'una manera o altra, ja apuntava a dificultats de caràcter intern que vindrien. La publicació es recuperà el 1988 sota la direcció de Francesc Pané, en una segona època de la qual només van sorgir dos números i que fou pensada sobretot com una manera d'impulsar la candidatura del mateix Pané a les eleccions al Parlament de Catalunya. A més, aquest cop a *Nova Lleida* ressaltaven el nou partit que venia a substituir el malferit PSUC sota el nom d'Iniciativa per Catalunya i que era una coalició del mateix PSUC, el Partit dels Comunistes de Catalunya i l'Entesa de Nacionalistes d'Esquerres. Els col·laboradors llistats en aquesta segona etapa eren figures destacades de la política i la intel·lectualitat lleidatana del moment, com Ramon Morell, Manuel Lladonosa, Ricard Vinyes o la mateixa Magda Ballester.⁶⁴

En definitiva, el naixement, la mort i la resurrecció de *Nova Lleida* marcaren tant el final de l'antifranquisme i el declivi del PSUC com el nou reordenament del mapa polític català sorgit de la transició postfranquista. Això tingué el seu reflex en un nou model de comunicació política que ja no requeria el format al qual els comu-

64 *Nova Lleida*, núm. 1, 1988, i núm. 2, maig de 1988.

nistes es veieren obligats a causa de la clandestinitat i que transformà radicalment el panorama comunicatiu i mediàtic català, també en l'espai partidista. Potser en aquest sentit és especialment simptomàtic que l'escó guanyat el 1980 per Pere Ardiaca en nom del PSUC a la província de Lleida no va ser recuperat altre cop fins el 2006, vint-i-sis anys més tard, sota la marca electoral d'ICV-EUiA i amb Francesc Pané prenent el relleu a l'històric comunista de Balaguer.

Copyright © 2017. Aquesta obra està subjecta a una llicència de Creative Commons mitjançant la qual qualsevol explotació n'haurà de reconèixer els autors, citats a la referència que apareix a l'inici del document.